

Đại biểu quốc tế tham dự Hội nghị các nhà tài trợ bom mìn vật nổ tại Hà Nội tháng 12/2011

Khắc phục bom mìn- Việt Nam là mô hình mẫu?

Ngày 5/12/2011, tại Hội nghị các nhà tài trợ bom mìn vật nổ (còn gọi là Tọa đàm chung tay khắc phục hậu quả bom mìn) đã chính thức công bố sự ra đời của Ban Chỉ đạo quốc gia về công tác khắc phục bom mìn (KPBM) sau chiến tranh. Diễn ra đúng một ngày trước Hội nghị thường niên của Nhóm Tư Vấn các nhà tài trợ cho Việt Nam, buổi Tọa đàm còn được Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng đến phát biểu khai mạc, một dấu hiệu rõ ràng cho thấy Chính phủ Việt Nam đang đặt ưu tiên hàng đầu cho vấn đề KPBM, được thể hiện qua việc lồng ghép công tác KPBM vào những ưu tiên phát triển cấp vĩ mô tại các Diễn đàn.

Phát biểu chào mừng tại phiên khai mạc Hội nghị Nhóm Tư vấn, Thủ tướng chính phủ nói "Mặc dù đã đạt ngưỡng các nước có thu nhập trung bình thấp, Việt Nam vẫn chịu hậu quả nặng nề do chiến tranh để lại. Trung bình từ 1975 hàng năm có khoảng 1.300 người chết do tai nạn bom mìn... Dù đạt được thành tựu trong phát triển kinh tế những năm gần đây, Việt Nam còn gặp nhiều khó khăn. Chúng tôi cam kết tiếp tục đẩy mạnh nền kinh tế phát triển, đồng thời đánh giá cao sự hỗ trợ của các

đối tác phát triển với Việt Nam.". Đây là lần đầu tiên vấn đề hậu quả chiến tranh được chính thức nhắc đến tại diễn đàn thảo luận đa phương ở cấp cao nhất về chính sách phát triển của Việt Nam.

Tại buổi Tọa đàm, chính phủ Việt Nam và các đối tác phát triển thảo luận vấn đề ô nhiễm bom mìn ở Việt Nam, những ưu tiên trong khắc phục hậu quả bom mìn cần tài trợ trong giai đoạn năm năm tới. Ô nhiễm bom mìn là một trong những hậu quả của cuộc chiến tranh kết thúc cách đây gần bốn thập kỷ nhưng để lại là Việt Nam, Lào, Campuchia đến nay vẫn là khu vực bị nhiễm bom mìn vật nổ nặng nề nhất trên thế giới.

Sự quan tâm của các đối tác phát triển được thể hiện qua sự hiện diện của hơn 200 đại biểu, trong đó có 7 đại sứ, nhiều quan chức cấp cao của Liên Hợp quốc tại Việt Nam, và đại diện của nhiều đại sứ quán, các cơ quan viện trợ, các tổ chức phi chính phủ, và thành phần tư nhân. Đại sứ Hoa Kỳ và Na-Uy, hai quốc gia tài trợ chính cho công tác KPBM tại Việt Nam và trên thế giới - đã đến tham dự và phát biểu tại buổi tọa đàm.

Đại sứ Hoa Kỳ ông David Shear phát biểu "Chương trình hỗ trợ của Chính phủ Hoa Kỳ cho các hoạt

động khắc phục hậu quả bom mìn vật nổ ở Việt Nam đến nay đạt hơn 62 triệu đô la Mỹ... Những nỗ lực của Hoa Kỳ hỗ trợ Việt Nam giải quyết với vấn đề khó khăn do hậu quả chiến tranh đã góp phần xây dựng sự hiểu biết và tin tưởng lẫn nhau giữa Hoa Kỳ và Việt Nam, tạo điều kiện cho quan hệ song phương phát triển trên mọi lĩnh vực."

Đại sứ Na Uy, ông Stale T. Risa phát biểu "Là một trong các quốc gia bị ô nhiễm bom mìn nặng nề nhất trên thế giới, Việt Nam được coi là một quốc gia chủ chốt có những kiến thức quan trọng trong lĩnh vực KPBM có thể chia sẻ với các quốc gia bị ảnh hưởng khác. Tôi hy vọng sẽ được thấy Việt Nam đóng vai trò là người cầm đầu đi đầu trong khu vực đối với Công ước cấm sử dụng bom đạn chùm."

Một đại diện của Trung tâm KPBM nhân đạo Giơ-ne-vơ (GICHD) ông Ted Paterson trình bày tham luận nhấn mạnh những tiến triển gần đây trong chương trình KPBM của Việt Nam, và so sánh chương trình của Việt Nam với các chương trình KPBM quy mô lớn trên thế giới.

Buổi tọa đàm đầu tiên của Việt Nam với các đối tác phát triển về vấn đề bom mìn có được sự chú ý

của giới truyền thông trong và ngoài nước. Ngày mùng 6 tháng 12, hãng tin CNN có buổi phỏng vấn trực tiếp trong Chương trình Tin Thế giới về vấn đề bom mìn vật nổ ở Việt Nam. Hai khách mời của chương trình là Tổng Giám đốc Chương trình KPBM Liên Hợp quốc (UNMAS) Justin Brady từ New York và Trưởng Đại diện Quỹ Cứu chiến binh Mỹ tại Việt Nam (VVAFF) bà Nguyễn Thu Thảo.

Khắc phục bom mìn là gì?

Hơn một thế kỷ qua, lực lượng quân đội các nước đã tiến hành các chương trình rà phá bom mìn theo yêu cầu riêng của từng quốc gia. KPBM, một khái niệm đưa ra từ năm 1989, bổ sung thêm bốn điểm chính, bao gồm tập trung rà phá bom mìn cho mục đích dân sự, do đó yêu cầu đảm bảo chất lượng công tác rà phá được đưa lên hàng đầu; có các hoạt động nâng cao nhận thức hiểm họa bom mìn cho người dân; hỗ trợ nạn nhân và vận động chính sách đảm bảo quyền tiếp cận của nạn nhân bom mìn với cơ hội học tập và việc làm. Điều này đã tạo ra hợp tác chặt chẽ giữa lĩnh vực KPBM và rất nhiều tổ chức hoạt động vì quyền của người khuyết tật.

Điểm thay đổi cuối cùng trong khái niệm KPBM là cam kết hạn chế sử dụng vũ khí chiến tranh trong tương lai có thể gây hại tới dân cư. Hai loại vũ khí được quy định trong các công ước quốc tế là mìn sát thương trong Công ước Ottawa (1997) và bom đạn chùm trong Công ước Oslo (2008). Bom đạn chùm là loại bom trong đó có chứa các quả "bom bi" được phóng rải và phát nổ (hoặc không phát nổ) khi gần mặt đất hoặc khi có tác động. Những quả bom bi này vẫn là tác nhân chủ yếu gây ra nhiều vấn đề nghiêm trọng ở các vùng nông thôn Việt Nam ngày nay. Phần lớn các quốc gia trên thế giới đã ký kết các công ước này. Nhiều quốc gia chưa ký kết, trong đó có Trung Quốc và Hoa Kỳ, cũng đã công bố rằng họ hoàn toàn ủng hộ mục đích nhân đạo của các công ước nói trên và họ

không còn sử dụng mìn sát thương nữa. Việt Nam chưa tham gia cả hai công ước này.

Báo cáo Thường niên của Ngân hàng thế giới về tình hình phát triển thế giới năm 2011 với chủ đề "Xung đột, an ninh và phát triển" khẳng định rằng các cuộc xung đột lớn gây tổn thất về nguồn lực làm hạn chế sự phát triển của quốc gia đó trong nhiều thập kỷ tiếp theo. Có ít quốc gia hiểu rõ các vấn đề do bom mìn, vật nổ còn sót lại sau chiến tranh gây ra như Việt Nam.

Theo số liệu điều tra, từ 1975 đến nay Việt Nam có hơn 42.000 người bị chết do tai nạn bom mìn và các tai nạn mới vẫn xảy ra thường xuyên. Việt Nam chưa có nhiều trang thiết bị rà phá bom mìn tiên tiến phục vụ công tác KPBM, trong khi đó nhiều quả bom nằm sâu trong lòng đất sẽ trở nên nguy hiểm khi tiến hành xây dựng những công trình hạ tầng mới.

Cải cách kinh tế thành công ở Việt Nam, tỷ lệ phát triển GDP cao, nhu cầu đối với các công trình hạ tầng mới ngày càng nhiều, sự tăng đột biến về đầu tư từ ngân sách nhà nước và tư nhân. Chính phủ ra Nghị định 96 năm 2006, giao trách nhiệm toàn bộ công tác rà phá bom mìn cho Bộ Quốc phòng. Để thực hiện Nghị định 96, Bộ Tư lệnh công binh và các công ty do quân đội quản lý tiến hành các hoạt động rà phá bom mìn phục vụ các dự án phát triển kinh tế xã hội.

Từ cuối những năm 90, UNICEF và các tổ chức phi chính phủ quốc tế từ Anh, Đức, Úc, Na-Uy, và Hoa Kỳ đã bắt đầu làm việc với Bộ Quốc phòng và các tỉnh nhằm triển khai các chương trình KPBM tại một số tỉnh miền Trung bị ô nhiễm nặng. Những hoạt động này tập trung vào mục tiêu giảm thương vong do bom mìn gây ra, hỗ trợ nạn nhân bom mìn và hỗ trợ phát triển tại các xã vùng sâu, vùng xa, cũng như tạo môi trường an toàn cho các dự án xây dựng

Tuy nhiên, hiện tại các hoạt động KPBM của các tổ chức quốc tế còn hạn chế so với các chương trình KPBM từ ngân sách quốc gia, hiện lên đến 75 triệu USD trong năm

2009 và trên 100 triệu USD trong năm 2010.

Chương trình Quốc gia về KPBM

Chương trình Quốc gia về KPBM được Thủ tướng phê duyệt gần đây hỗ trợ những dự án mới của chính quyền trung ương và địa phương, và các dự án có sự hợp tác của tổ chức phi chính phủ quốc tế. Chính phủ cũng đang tích cực xem xét khả năng ký kết Công ước Oslo cấm sử dụng bom đạn chùm và xây dựng lộ trình cho việc này. Thảo luận hợp tác với Lào và Campuchia cũng được tăng cường nhằm đạt được sự hợp tác khu vực ngày càng hiệu quả hơn. Đại diện của chính phủ Việt Nam bắt đầu tham gia tích cực tại các diễn đàn quốc tế về bom mìn vật nổ.

Phạm vi của chương trình quốc gia về KPBM của Việt Nam được Giám đốc Trung tâm Hành động Bom mìn Việt Nam (VBMAC) Tiến sĩ Nguyễn Trọng Cảnh tóm lược như sau: "Chương trình KPBM Quốc gia của Việt Nam bao gồm các nội dung về hoạt động RPBM, giáo dục nguy cơ bom mìn và hỗ trợ nạn nhân bom mìn, chú trọng đến việc xây dựng quan hệ đối tác gần gũi hơn nữa với các quốc gia tài trợ và các quốc gia đang bị ô nhiễm bom mìn nhằm học hỏi kinh nghiệm nhằm giải quyết hiệu quả vấn đề ô nhiễm bom đạn còn sót lại sau chiến tranh."

Khi được đề nghị nhận xét về khía cạnh quốc tế của công tác KPBM ở Việt Nam, ông Ted Paterson, Trưởng Ban Quản lý Chiến lược, Trung tâm GICHD cho biết, "Các nỗ lực của Việt Nam nhằm đối mặt với vấn đề ô nhiễm bom mìn, vật nổ là hết sức ấn tượng. Có thể nói Chương trình Quốc gia về KPBM của Việt Nam, ở nhiều cấp độ, là chương trình KPBM lớn nhất trên thế giới. Việt Nam đã tạo ra một mô hình mẫu cho các quốc gia đang trong giai đoạn sau xung đột, nhưng thực tế Việt Nam cũng có nhiều cơ hội nhằm học hỏi từ các mô hình KPBM mang tính đổi mới từ các nước khác trên thế giới."

TED PATERSON – THẢO NGUYỄN

